

hErmeEneutiikka

Herméneutique. Du grec *hermèneuein*, « interpréter ». Terme originellement théologique, qui désigne la méthodologie propre à l'interprétation de la Bible; l'herméneutique dépend de l'exégèse linguistique et historique mais ne s'y limite pas. Le mot est passé dans l'usage laïque pour désigner tout effort d'interprétation scientifique, et si possible exhaustive, d'un texte ardu.

Vocabulaire Bordas de la philosophie.

Hermeneutik (av grek. "hermeneuein" – tolka): tolkningskonst, lära om tolkningsmetoder; även beteckning för en filosofisk riktning, i vars tänkande tolknings- och förståelsebegreppen intar en central ställning; *klassisk* hermeneutik (Schleiermacher, Dilthey m.fl.), nyare *existentiell* (även "universell") hermeneutik (Heidegger, Gadamer m.fl.).

Filosofisk uppslagsbok

Hermeneutiikka. Tulkinta- ja selitysooppi klassisten tekstien ymmärtämiseksi (Friedrich Schleiermacherista alkaen). Tiede käsitteiden perusteista ja tulkinnasta, tulkintaa ja ymmärrystä korostava filosofinen suuntaus.

Filosofian sanat ja konseptit

Hermeneutik (von griech. *hermèneuein* Auslege-, Übersetzungskunst), Terminus (1) für die *Praxis der Auslegung* (Interpretation), die zum Verstehen führt, (2) für die *Theorie der Auslegung* als einer Reflexion auf die Bedingungen und Normen des Verstehens und seiner sprachlichen Kundgabe.

Enzyklopädie Philosophie und Wissenschaftstheorie

L'herméneutique désigne traditionnellement l'art d'interpréter les textes sacrés ou profanes. Elle est tantôt identifiée à l'exégèse ou à la philologie, tantôt comprise comme une réflexion méthodologique sur la pratique de l'interprétation dans ces disciplines. Plus récemment, l'herméneutique a acquis le sens plus large d'une théorie philosophique de l'interprétation. Cette extension de sens tient sans doute à

une prise de conscience de plus en plus aiguë de la relativité de toutes les conceptions du monde.

Encyclopédie philosophique universelle

Hermeneutik (gr. *hermeneuein*, tolka), tolkningskonst, förståelselära.

Filosofilexikonet

Hermeneutiikka (kreik.). Tulkintaoppi, käsitteiden sisällyksen sekä ilmauksen ja tekstien merkityksen selittäminen.

Filosofian sanakirja

Hermeneutik ist die Kunst des *hermèneuein*, d.h. des Verkündens, Dolmetschens, Erklärens und Auslegens. Hermes hieß der Götterbote, der die Botschaften der Götter den Sterblichen ausrichtet. Sein Verkünden ist offenkundig kein bloßes Mitteilen, sondern Erklären von göttlichen Befehlen, und zwar so dass er diese in sterbliche Sprache und Verständlichkeit übersetzt.

Historisches Wörterbuch der Philosophie

Hermeneutik und Gesellschaft. Die Konstruktion hermeneutischer theoretischer Vehikel zur Erklärung der Möglichkeit und der Wirklichkeit des Verstehens hat ganz ähnliche ideologische Gründe wie die Abstinenz gegenüber der Geschichte der Produktion und Reproduktion, der sozialen Bewegungen und der Klassenkämpfe.

Enzyklopädie zur bürgerlichen Philosophie im. 19. und 20. Jahrhundert

Hermeksen viesti

Ei ole perusteetonta väittää, että päättyneen vuosisadan filosofisten koulukuntien kilpalaulannassa vei hermeneutiikka lopultakin voiton. Se ei ole kokenut sitä hetkellisen loiston ja äkkinäisen sammumisen kohtaloa, joka luonnehtii joitakin 1900-luvun filosofian virtauksia. Se ei myöskään ole ajautunut peruslähtökohdat kyseenalaistavaan sisäiseen kriisiin, joka vuosituhannen vaihteessa on johtanut yritelmiin pystyttää näivettyneiden suuntausten raunioille erilaisia 'postfilosofioita'. Eikä se ole taantunut vanhojen mestarien ajatusten aatehistorialliseksi lähiluvuksi, kuten joillekin koulukunnille on käynyt. Mistä tämä johtuu?

Ehkä varteenotettavin vastausehdotus on se, että toisin kuin useat muut 1900-luvun filosofian suuntauksat, hermeneutiikka on pystynyt sekä perinnettään unohtamatta jatkuvasti uudistumaan että menestyksellisesti puhuttelemaan erityistieteitä ja niiden parissa toimivia tutkijoita. Tulkitsemisen ja ymmärtämisen peruskysymykset ja hermeneuttisen filosofian niihin ehdottamat vastaukset ovat saaneet suopean vastaanoton kaikkien ihmistieteiden käytännön tutkimuksen piirissä. Ja mikä vielä tärkeämpää, dialogi on toiminut myös toiseen suuntaan. 1900-luvun hermeneuttisen filosofian keskeiset innovaatiot ovat tapahtuneet erityisheremeneutiikoista ja eri ihmistieteistä saatujen vaikutteiden kautta. Hans-Georg Gadamerille ne olivat klassillinen filologia ja juridinen hermeneutiikka, Paul Ricœurille teologinen hermeneutiikka, psykoanalyysi ja strukturalistinen kielitiede.

Suomalaisen filosofian hieman kapealaisessa kentässä hermeneuttisen filo-

sofian, kuten monen muunkin merkittävän 1900-luvun filosofian koulukunnan, vaikutusala on ollut voimakkaimmillaan pikemminkin erityistieteiden piirissä. Mutta myös filosofian saralla on tutkittu hermeneutiikkaa. Huomionarvoisia ovat esimerkiksi Martin Kuschin monografia *Ymmärtämisen haaste*. Kustannusosakeyhtiö Pohjoinen, Oulu 1986 ja Erna Oeschin *Tulkinnasta. Tulkinnan tiedolliset perusteet modernissa ja filosofisessa hermeneutiikassa*. FITTY, Tampere 1994. Teologisen hermeneutiikan piiristä voidaan mainita esimerkiksi Miikka Ruokasen *Hermeneutica moderna*. Gaudeamus, Helsinki 1987 ja Björn Vikströmin *Verkligheten öppnar sig. Läsning och uppenbarelse i Paul Ricœurs bibelhermeneutik*. Åbo akademis förlag, Åbo 2000. Juridista hermeneutiikkaa edustavat esimerkiksi Kauko Wikströmin *Oikeuskäytännön tulkinnasta*. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki 1979 ja allekirjoittaneen *Right and Prejudice. Prolegomena to a Hermeneutical Philosophy of Law*. Helsingin yliopisto, Helsinki 2002. Kasvatustieteen näkökulmasta hermeneutiikkaa on käsitelty mm. Pauli Siljander teoksessa *Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntauksat*. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, Oulu 1988. Luettelo ei ole lähimainkaan kattava. Milteipä jokainen teoreettisesti painotunut tutkimus minkä tahansa ihmistieteen alalla ottaa tavalla tai toisella kantaa hermeneutiikan haasteeseen, ymmärtämisen ratkaisemattoman ongelman pohdintaan.

Jarkko Tontti

